

Марія Гаврон,
здобувачка другого(бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка
Науковий керівник – Богдана Турко,
доктор філософії, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету
імені Івана Франка

МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИКИ ДЛЯ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні та світі акцент робиться на забезпеченні рівних можливостей для всіх дітей, включаючи тих, хто має психофізичні порушення та особливі освітні потреби (ООП). Інклюзивне навчання стає ключовим механізмом для досягнення цієї мети, як це визначено в Конституції України (стаття 53), Конвенції про права дитини, Конвенції про права осіб з інвалідністю та Законі України «Про освіту». Постанови Кабінету Міністрів України регулюють організацію інклюзивного навчання в закладах освіти різних рівнів [7].

Учні з ООП часто стикаються з труднощами в навчанні, особливо на уроках математики, як у початковій, так і в старшій школі. Математика є фундаментальним предметом, що сприяє соціалізації, адаптації в суспільстві, формуванню компетентностей для активного життя, розвитку логічного мислення, пам'яті та вміння вирішувати проблеми. Формування математичної компетентності озброює учнів методами наукового пізнання та логічними прийомами мислення, необхідними для професійної та повсякденної діяльності [5]. Тому створення умов, за яких учні з ООП зможуть активно сприймати матеріал, розуміти його та застосовувати на практиці, є пріоритетом. Вчитель повинен застосовувати методи адаптації на уроках математики, щоб забезпечити засвоєння програми всіма дітьми.

Проблеми інклюзивного навчання в Україні висвітлюються в роботах багатьох учених. Ю. Бондаренко, Т. Бондар, А. Колупаєва, З. Ленів, С. Миронова, В. Синьов, Н. Софій, О. Таранченко та О. Ткаченко розкривають особливості психофізичного розвитку дітей з ООП, принципи толерантності та методи створення розвивального середовища в загальноосвітніх закладах [4]. Науковці підкреслюють, що кількість дітей, які потребують корекційної допомоги, постійно зростає, тому інклюзія повинна активно розвиватися.

Інклюзивне навчання визначається як процес, де діти з ООП навчаються разом з однолітками в загальноосвітніх закладах. Значну роль відіграють вчитель та асистент, які забезпечують якісну освіту для всіх. Дитина з ООП має порушення психофізичного розвитку та потребує спеціальних умов. В. Сухомлинський наголошував на необхідності ніжного, чуйного виховання таких дітей, щоб вони не відчували своєї обмеженості [5].

Особливості розвитку дітей з ООП вивчали В. Бондар, І. Єременко, Н. Кравець, М. Матвеева, Г. Мерсіянова, С. Миронова та В. Синьов. Вони зазначають інтелектуальні, функціональні, соціоадаптаційні, фізичні та навчальні труднощі, залежні від ступеня порушення [1].

Специфіка вивчення математики дітьми з психофізичними порушеннями описана в працях Л. Дубровської, Т. Гордієнко, В. Дубровського. Для формування математичних понять необхідна опора на чуттєві органи, увагу, пам'ять та мислення, які часто порушені в дітей з ООП [2]. Діти з сенсорними порушеннями (слуху чи зору) мають проблеми зі сприйняттям, мовленням, логічним мисленням та орієнтацією.

Сучасна інклюзивна школа навчає дітей з різними здібностями та потребами. Для учнів з психофізичними порушеннями адаптація освітнього процесу є ключовою. Адаптація – це методи, що дозволяють засвоювати той самий обсяг знань, враховуючи особливості сприйняття, уваги, пам'яті та працездатності. Вона включає зміну змісту матеріалу, методів викладання, засобів навчання та режиму роботи.

Методи адаптації роблять уроки математики доступними та цікавими, починаючи з початкової школи та продовжуючи в старшій. Основні підходи: спрощення, структурування та підбір завдань з урахуванням сприйняття. Розділення складних тем на частини, покрокові інструкції, виділення ключових понять кольором. Повторення на початку уроку для закріплення [3].

Враховуючи тип порушення: для дислексії – мінімум тексту, візуалізація; для порушення слуху – письмові інструкції; для зору – аудіо та великий шрифт; для аутизму – картки PECS та додатки. Візуалізація – ключовий метод для сприйняття. Вона перетворює абстрактні поняття на образи, допомагаючи всім учням.

Інклюзивна освіта відкриває рівні можливості для всіх дітей, незалежно від їхніх психофізичних особливостей, сприяючи повноцінній інтеграції в суспільство. Учні з ООП демонструють здатність засвоювати математичний матеріал на рівні з однокласниками за умови створення сприятливого освітнього середовища. Математика відіграє ключову роль у формуванні логічного мислення, самостійності та соціальної адаптації кожної дитини.

Отже, інклюзивна освіта на уроках математики є не лише можливою, а й необхідною для повноцінного розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Вона утверджує принцип, що кожна дитина здатна навчатися, рости й бути щасливою в спільному освітньому просторі. Діти з ООП, навчаючись разом з однолітками, набувають соціальних навичок, вчаться взаємодіяти та співпрацювати. Інклюзивне середовище виховує толерантність і емпатію в усіх учасників освітнього процесу. Якісне засвоєння математичних знань посилює впевненість у власних силах і знижує рівень тривожності. Кожна дитина з ООП має право на освіту, яка відповідає її потребам і можливостям. Інклюзивна модель освіти є ефективним інструментом для реалізації принципу рівності, закріпленого в законодавстві України та міжнародних документах. Подальший розвиток інклюзивної освіти потребує системної підтримки вчителів, асистентів

і батьків. Успіх залежить від співпраці всіх зацікавлених сторін: педагогів, психологів, адміністрації шкіл і родин. Інклюзія не лише забезпечує доступ до знань, а й формує суспільство, засноване на повазі до різноманітності. Математична освіта в інклюзивному форматі сприяє гармонійному розвитку особистості, незалежно від початкових труднощів. Діти з ООП, отримуючи підтримку, досягають значних академічних і соціальних результатів. Інклюзивне навчання є інвестицією в майбутнє, де кожна людина має шанс на самореалізацію.

Список використаних джерел

1. Бондар В. Особливості психофізичного розвитку дітей з ООП / В. Бондар. – Київ: Педагогічна думка, 2020. 180 с.
2. Гордієнко Т. Проблеми вивчення математики дітьми з сенсорними порушеннями. *Журнал спеціальної педагогіки*. 2021. № 5(2). С. 45–56.
3. Дубровська Л. Математика в інклюзивній освіті. Харків: Основа, 2021. 210 с.
4. Колупаєва А. Інклюзивна освіта: теорія та практика. Київ: А.С.К., 2019. 256 с.
5. Сухомлинський В. Серце віддаю дітям. Київ, 1976. 288 с.
6. Конституція України. Стаття 53 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. Дата звернення: 29.10.2025.
7. Закон України «Про освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. Дата звернення: 29.10.2025.
8. Конвенція про права дитини URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021. Дата звернення: 29.10.2025.